

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Elżbieta Czyż
Członek Zarządu: Janina A. Kłosowska

Warszawa, dn. 30 marca 2016 r.

L. Dz. 646/2016/JB

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim
II Wydział Karny
ul. Mieszka I 33
66-400 Gorzów Wlkp.

Sygn. akt: II Kop 45/16

**Dodatkowa informacja Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka dotycząca sytuacji praw
człowieka w Republice Turcji**

Pismem z dnia 9 lutego 2016 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFPC) przygotowała dla Sądu Apelacyjnego w Szczecinie opinię dotyczącą zasadności stosowania tymczasowego aresztowania wobec Pana Gökoğlu w świetle istnienia przeszkód do wydania postanowienia o wydaniu go władzom tureckim. W opinii tej wskazano, że zdaniem HFPC nadanie ściganemu statusu uchodźcy w Belgii powinno skutkować prawną niedopuszczalnością wydania go władzom Republiki Turcji. W piśmie tym znalazły się także informacje dotyczące sytuacji praw człowieka w Republice Turcji w zakresie przestrzegania prawa do rzetelnego procesu oraz warunków w jednostkach penitencjarnych. Stanowisko i informacje zawarte w piśmie z 9 lutego 2016 r. pozostają aktualne.

Niniejsze pismo zawiera informacje dotyczące wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) z dnia 6 października 2015 r. w sprawie Kavaklioğlu i inni przeciwko Turcji (skarga nr 15397/02)¹, w którym ETPC stwierdził naruszenie przez Turcję Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności m.in. wobec ściganego, Pana Erdal Gökoğlu. Ponadto pismo niniejsze zawiera dodatkowe informacje o ogólnej sytuacji w zakresie przestrzegania praw człowieka w Republice Turcji.

I. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Kavaklioğlu i inni przeciwko Turcji

Skarga w tej sprawie została wniesiona przez 74 obywateli Turcji i dotyczyła operacji przeprowadzonej 26 września 1999 r. w celu zdławienia buntu więźniów osadzonych w więzieniu Ulucanlar w Ankarze.

Wedle stanu faktycznego przedstawionego w wyroku, starcia pomiędzy strażą więzienną a osobami tam osadzonymi na podstawie wyroków skazujących za członkostwo w nielegalnych, skrajnie lewicowych organizacjach, miały miejsce na długo wcześniej przed wydarzeniami w związku z którymi wydany był wyrok. Władze były świadome problemów wynikających z przeludnienia i złego stanu, w jakim znajdowało się więzienie. Zdawały sobie również sprawę z ryzyka wybuchu zamieszek, jako że coraz większa część więzienia była kontrolowana przez więźniów. Na polecenie prokuratury żandarmeria wojskowa miała przeszukać pomieszczenia więzienia, a niektórzy z więźniów mieli zostać przeniesieni do innych jednostek penitencjarnych. Powyższe działania spotkały się z oporem więźniów i stały się przyczyną zamieszek, które wybuchły 26 września 1999 r. W tym dniu uzbrojone oddziały żandarmerii wkroczyły do więzienia, co spowodowało gwałtowne walki między nimi, a osadzonymi więźniami. W wyniku tych starć 10 więźniów poniosło śmierć, a 70 odniosło obrażenia. Rannych zostało 15. żandarmów.

Pan Gökoğlu został postrzelony w trakcie operacji i umieszczony w szpitalu, gdzie zdiagnozowano u niego m.in. ogólne uszkodzenia ciała, postrzał w prawą nogę, obrzęk oraz wybroczyny wokół oczu i ust, rozległe wybroczyny na plecach, dłoniach i ramionach oraz 2-centymetrową zmianę na skórze brzucha.

¹ Wyrok dostępny jest na stronie <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157821> [dostęp z 29.03.2016].

W wydanym wyroku ETPC stwierdził, że m.in. w stosunku do Pana Gökoğlu doszło do naruszenia art. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka (prawo do życia) ze względu na użycie w niedozwolony sposób zagrażającej życiu broni palnej. W wyroku wskazano, że w przypadku absolutnej konieczności siły bezpieczeństwa mogą użyć broni palnej w zakresie dopuszczonym przez prawo, w szczególności w sytuacji utraty kontroli nad sytuacją, do czego jednak nie doszło w niniejszej sprawie. W wyroku stwierdzono, że oddział złożony z 250 żandarmów i 70 oficerów otworzyło ogień do grupy więźniów zamkniętych w celi o powierzchni kilkuset metrów kwadratowych, wobec których użyto gazu łzawiącego i którzy nie mogli uciec ani się zabarykadować. Zdaniem ETPC siły bezpieczeństwa działały z zamiarem zabicia lub ranienia więźniów, nie zaś stłumienia zamieszek. ETPC wskazał również, że żandarmi, którzy brali udział w tłumieniu zamieszek mieli przeszkolenie wojskowe, tj. byli szkoleni do zabicia przeciwnika, a zatem nie powinni oni brać udziału w tego typu operacji. W wyroku stwierdzono również, że osoby odpowiedzialne za te wydarzenia nie poniosły kary.

II. Dodatkowe informacje dotyczące sytuacji praw człowieka w Turcji

Według dokumentu Komisji Europejskiej dotyczącego strategii rozszerzenia UE², w okresie od września 2014 do listopada 2015 ETPC wydał 92 wyroki, w których stwierdzono naruszenie przez Turcję prawa do życia, zakazu tortur, prawa do rzetelnego procesu, prawa do ochrony życia rodzinnego, wolności wypowiedzi, wolności myśli, sumienia i wyznania, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego oraz inne naruszenia. W tym okresie złożono 1997 nowych skarg przez co ilość postępowań przeciwko Turcji wyniosła łącznie 9224.

Funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości

W ww. dokumencie Komisji Europejskiej stwierdzono, że w latach 2007-2013 nastąpiła poprawa tureckiego systemu sądowego pod kątem jego niezależności, sprawności oraz zapewniania ochrony praw człowieka. Jednakże, w okresie wrzesień 2014 – listopad 2015 poważnie została naruszona zasada podziału władz. Sędziowie i prokuratorzy znajdowali się

² European Commission, Commission staff working document, Turkey 2015 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. EU Enlargement Strategy, Brussels, 10 November 2015: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf [dostęp z 30.03.2016].

w tym okresie pod bardzo silną presją polityczną, a duża liczba sędziów została przeniesiona wbrew swojej woli na inne stanowiska. W dokumencie tym wskazano, że przedstawiciele władzy wykonawczej i ustawodawczej komentowali trwające postępowania sądowe. Stwierdzono również, że zdarzały się sytuacje, gdy przedstawiciele władzy wykonawczej podważali wiarygodność wymiaru sprawiedliwości poprzez dyskredytowanie sędziów i prokuratorów. W dokumencie tym powołano się na ustalenia Komisji Weneckiej, która wyraziła poważne obawy w związku z usuwaniem, odbieraniem spraw i przenoszeniem na inne stanowiska sędziów i prokuratorów, którzy prowadzili ważne sprawy.³

Stosowanie tortur

W wyżej wymienionym dokumencie Komisji Europejskiej wskazano, że w ostatnich latach nastąpiła poprawa sytuacji w kwestii zapobiegania torturom, jednak wciąż istnieje wiele problemów. Pojawiały się liczne doniesienia o częstym stosowaniu nadmiernej siły wobec demonstrantów oraz o przypadkach znęcania się nad osobami pozbawionymi wolności. W dokumencie tym wskazano również, że brak jest jasnych i wiążących zasad dotyczących stosowania siły przez funkcjonariuszy publicznych, szczególnie podczas demonstracji. Nie działa jeszcze krajowy mechanizm prewencji wobec stosowania tortur. Wciąż istnieją poważne przeszkody w dochodzeniu sprawiedliwości przez osoby, które doświadczyły poważnych naruszeń praw człowieka.

Warunki w jednostkach penitencjarnych

W cytowanym dokumencie Komisji Europejskiej wskazano, że sytuacja w jednostkach penitencjarnych w Turcji wciąż stanowi problem. Doniesienia o znęcaniu się nad więzieniami nie są odpowiednio badane i nie są wyciągane konsekwencje wobec ich sprawców. Niewielka ilość spraw sądowych przeciwko strażnikom więziennym zakończyła się łagodnymi wyrokami. Według Komisji Europejskiej Turcja wciąż nie wdrożyła wyroków ETPC dotyczących znęcania się nad osobami osadzonymi, warunków w więzieniach oraz prawa do życia.

³ Venice Commission Declaration on Interference with Judicial Independence in Turkey. Venice, 20 June 2015. Dokument dostępny na stronie:
<http://venice.coe.int/files/turkish%20declaration%20June%202015.pdf> [dostęp z 30.03.2016]

W raporcie Specjalnego Sprawozdawcy ONZ do spraw pozasądowych, doraźnych i arbitralnych egzekucji⁴ wskazano, że podczas jego wizyty w 2012 r. w Turcji zauważono pozytywne kroki podjęte w celu polepszenia warunków panujących w więzieniach, co spowodowało zmniejszenie ilości zgonów. Jednak do takich zgonów wciąż dochodzi, w większości sytuacji w wyniku tortur. W raporcie wskazano, że według organizacji pozarządowych w 2011 r. zmarło ponad 40 osób pozbawionych wolności. Jedna z organizacji pozarządowych, z którą spotkał się Specjalny Sprawozdawca stwierdziła, że w 90% przypadków gdy prosiła o filmy z monitoringu z miejsc, w których mogło dojść do tortur i zgonów, odpowiadano jej, że kamery były zepsute lub nie działały. Dochodziło również do tego, że prokurator lub sędzia w sprawach dotyczących tortur lub zgonów w więzieniach nie żądali lub nie zaliczali filmów z monitoringu do materiału dowodowego.

W imieniu Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka:

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU
Danuta Przywara
[Signature]

Osoba odpowiedzialna za prowadzenie sprawy z ramienia HFPC:

Jacek Białas

Program Pomocy Prawnej dla Uchodźców i Migrantów

tel.: 22-5564466

fax.: 22-5564450

e-mail: j.bialas@hfhf.org.pl

⁴ Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, 29th session, 6 May 2015
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/090/35/PDF/G1509035.pdf?OpenElement>